

І. В. Колупасва,

кандидат економічних наук,

О. Л. Шелест,

кандидат економічних наук

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВПЛИВ НА СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Одним з основних завдань економічної політики країни є стимулювання підприємницької діяльності. Розвиток малого та середнього бізнесу сприяє створенню умов для позитивних структурних змін в економіці держави. Малий бізнес забезпечує гнучкість та стійкість економічної системи, наближає її до потреб конкретних споживачів, надає робочі місця та забезпечує джерело доходу для значних прошарків населення.

Саме з метою реалізації державної політики щодо розвитку та підтримки малого бізнесу, збільшення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, і як наслідок, успішного розвитку національної економіки, – було запроваджено спрощену систему оподаткування, основне завдання якої є створення сприятливих умов щодо оподаткування. Спрощена система оподаткування має свої особливості. Нові норми спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності сьогодні є одним із найбільш дискусійних і водночас важливих напрямів наукових досліджень. Тому аналіз стану спрощеної системи оподаткування в Україні та її вплив на стимулювання діяльності суб'єктів підприємства є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості спрощеної системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності знаходять своє відображення в багатьох наукових публікаціях. Науковці вивчають еволюцію спрощеної системи оподаткування, ефективність та недоліки її запровадження, динаміку податкових надходжень до бюджетів, проблеми застосування спрощеної системи оподаткування. Проте проблеми в системі оподаткування малого бізнесу потребують вирішення і подальших досліджень, особливо у світі прийняття останніх змін до Податкового кодексу України щодо реформування спрощеної системи оподаткування.

Вивченню цих питань присвячені дослідження таких науковців, як: О. В. Квасниці, О. В. Покатаєвої, В. О. Орлової, Є. Гривнак, Л. Ю. Шевців, Р. Л. Хом'як, З.М. Скибінської, О.Г. Свечнікової та інших.

Метою дослідження є вивчення сучасного ста-

ну спрощеної системи оподаткування в Україні та її вплив на стимулювання підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. В Україні діяльність суб'єктів малого підприємництва регулюється рядом законодавчих та нормативних актів, серед них:

– Закон України „Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” № 4618-VI від 22.03.2012 [1];

– Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [2];

– Господарський кодекс України від 16.01.03 р. 436-IV [3] та інші.

Суб'єктами малого підприємництва можуть бути юридичні і фізичні особи. Вони можуть обрати загальну або спрощену систему оподаткування. У даному дослідженні розглянемо оподаткування фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування і сплачують єдиний податок.

Згідно Закону України № 4618-VI від 22.03.2012 „Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” [1] одним із основних напрямів державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

– удосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування;

– запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємства, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві.

Згідно п. 3 ст. 55 Господарського кодексу України [3] суб'єкти малого підприємництва класифікуються залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік. У таблиці 1 наведемо стислу характеристику суб'єктів малого підприємства згідно Господарського кодексу України.

Відповідно до ч. 291.2 ст. 291 Податкового кодексу України [2] (далі – ПКУ) спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначе-

них нормами ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Таким чином, для застосування спрощеної системи оподаткування та сплати єдиного податку суб'єкт підприємницької діяльності має відповідати певним критеріям. Нормами Податкового кодексу України передбачається суттєве звуження кола осіб, що мо-

жуть застосовувати спрощену систему оподаткування, також скорочується перелік видів підприємницької діяльності, на які поширюється спрощена система.

У таблиці 2 наведемо стислу характеристику суб'єктів господарювання, які можуть обрати спрощену систему оподаткування та сплачувати єдиний податок згідно сучасних вимог.

Таблиця 1

Характеристика суб'єктів малого підприємництва

Вид суб'єкта підприємництва		Середня кількість працівників за звітний період (календарний рік)	Обсяг доходу (курс євро в визначений за середньорічним курсом Національного банку України)
Суб'єкти мікропідприємництва	фізичні особи-підприємці	Не перевищує 10 осіб	Не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро
	юридичні особи	Не перевищує 10 осіб	Не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро
Суб'єкти малого підприємництва	фізичні особи-підприємці	Не перевищує 50 осіб	Не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро
	юридичні особи	Не перевищує 50 осіб	Не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро

Таблиця 2

Характеристика платників єдиного податку

Основні елементи оподаткування	I група	II група	III група	IV група	V група	VI група
Платник єдиного податку	Фізична особа-підприємець	Фізична особа-підприємець	Фізична особа-підприємець	Юридична особа	Фізична особа-підприємець	Юридична особа
Максимальний річний обсяг доходу	150 тис. грн	1 млн грн	3 млн грн	5 млн грн	20 млн грн	20 млн грн
Використання найманої праці	Не мають права використовувати найману працю	Не більше 10 осіб	Не більше 20 осіб	Не більше 50 осіб	Не більше 20 осіб	Не більше 50 осіб
Ставка податку	Від 1 до 10% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на початок податкового року	Від 2 до 20% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на початок податкового року	3 % від доходу + ПДВ		7 % від доходу + ПДВ	
			5 % від доходу		10 % від доходу	
Податковий період	Календарний рік		Календарний квартал			
Платник єдиного податку	Фізична особа-підприємець	Фізична особа-підприємець	Фізична особа-підприємець	Юридична особа	Фізична особа-підприємець	Юридична особа

Стаття 291.5 ПКУ визначає перелік суб'єктів господарювання за видами діяльності, які не можуть обирати спрощену систему оподаткування. Проте даний перелік цілком є очевидним, адже більшість видів діяльності з переліку відносяться до високорентабельних видів бізнесу.

Проаналізувавши дані таблиці 2 та останні зміни, щодо реформування спрощеної системи оподаткування, які були протягом 2011 – 2012 рр. можна знайти наступні позитивні моменти.

По-перше, це збільшення максимальних граничних розмірів реальних обсягів обороту товарів та послуг, що дають право підприємцям на застосування спрощеної системи оподаткування. Це є важливим кроком щодо стимулювання підприємницької діяльності, адже такі обсяги доходу є більш реальними у порівнянні з індексами росту цін, заробітної плати, тощо.

По-друге, зменшення строків подання звітності I та II груп платників єдиного податку, які подають звітність раз на рік. Така ситуація позитивно впливає на спрощення адміністрування єдиного податку. Адже саме складність в адмініструванні податків в Україні в 2011 році за думкою більшості експертів (84%) Європейської бізнес-асоціації є тривожним результатом [4]. Обтяжливі процедури податкової звітності призводять до часових та фінансових витрат, які несуть підприємці. До того ж, було зазначено недоліком слабкість електронної системи звітності, яка мала на меті полегшити та модернізувати процес податкового звітування. Згідно результатів значення Податкового індексу Євро-

пейської бізнес-асоціації у 2011 році він склав 1,9 бали (з 5 можливих). Проте вже у 2012 році він склав 2,42 бали, що є позитивним. Отже, спрощення адміністрування спрощеної системи оподаткування є позитивним зрушенням у взаємодії податкової служби із платниками податку.

По-третє, спостерігається зменшення ставки податку щодо для V та VI груп з 7% і 10% до 5% та 7% відповідно. Помірні ставки платежів стають стимулом для зростання кількості таких підприємців та детінізації малого підприємництва. Можна назвати сприятливими ставки для підприємців I та II груп, що також є позитивним стимулом для розвитку підприємництва.

Якщо, наприклад на початку 2011 року спостерігалася тенденція щодо зменшення підприємців, то вже за даними Міністерства доходів та зборів у 2012 р. порівняно з 2011 роком кількість платників єдиного податку зросла більш ніж на 300 тисяч осіб. На початок 2012 р. платників єдиного податку нараховувалось майже 1,1 млн. осіб [5].

Тільки за даними Харківської ОДП ДПС за 10 місяців 2012 року до місцевого бюджету м. Харкова надійшло єдиного податку понад 16 мільйонів гривень, що у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 9,5 млн. грн. більше [6]. Це свідчить про позитивні зміни щодо фіскальної функції єдиного податку.

Єдиний податок суб'єктів малого підприємництва є найвагоміший серед місцевих податків і зборів. За даними Інституту бюджету на соціально-економічних досліджень єдиний податок значно збільшився з 2012 року (рис. 1).

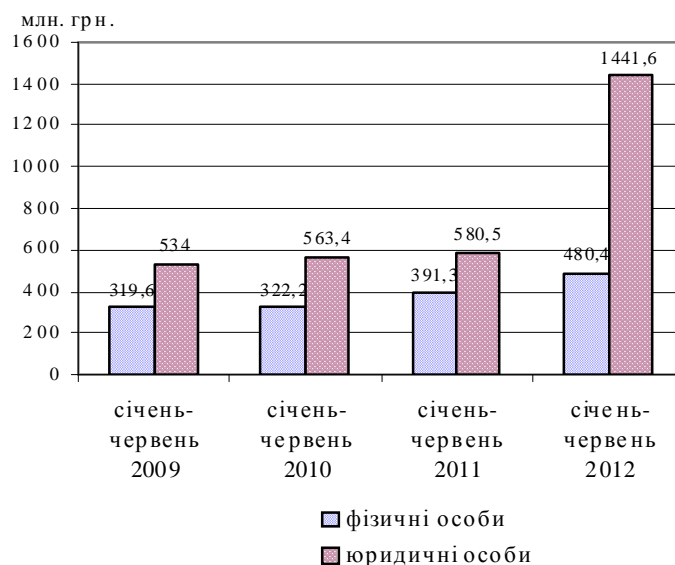

Рис. 1. Динаміка надходжень єдиного податку за січень-червень 2009 – 2012 рр. [7]

На рис. 1 видно, що зміни у спрощеній системі оподаткування суттєво вплинули на платників єдиного податку, а саме на їх структуру. Найбільшу питому вагу у 2012 році у структурі єдиного податку займають фізичні особи-підприємці. Це свідчить про сприятливі умови спрощеної системи оподаткування для фізичних осіб-підприємців.

Невід'ємним є той факт, що спрощена система оподаткування на сучасному етапі розвитку застосовує більш глибоку диференціацію ставок єдиного податку, що дозволяє їй бути більш гнучкою для застосування платниками податку, особливо це стосується фізичних осіб-підприємців. На наш погляд, ставка, яка визначається як процент від доходу є більш ефективною з точки зору соціально-економічної справедливості, що позитивно впливає на розвиток малого бізнесу.

По-четверте, позитивним є зміна щодо зарахування до витрат юридичні особи витрат на товари та послуги, отримані від суб'єктів господарювання, які обрали спрощену систему оподаткування. Це свідчить про співпрацю малого та великого бізнесу та стимулювання підприємницької діяльності.

Позитивним для спрощеної системи оподаткування є те, що платники І та II груп, які не використовують працю найманих осіб, звільняються від сплати єдиного податку протягом одного календарного місяця на рік за таких умов: на час відпустки, за період хвороби, підтверженої копією листка непрацездатності; це дає можливість зменшити витрати платника єдиного податку на період, коли особа не може займатися підприємницькою діяльністю з поважних причин.

З 2011 року платники єдиного податку не сплачують додатково 50% фіксованої ставки єдиного податку за кожного найманого працівника, як це було раніше. Це зменшує податкове навантаження платника податку, особливо тоді, коли у відносинах перебуває максимальна допустима чисельність працівників.

Не зважаючи на позитивні аспекти проведеної реформи спрощеної системи оподаткування, на наш погляд, вона ще є недосконалою і потребує певних змін, які були б, перш за все, направлені на підтримку малого підприємництва.

Так, спрощена системі оподаткування, протягом останнього року пережили декілька хвиль найістотніших змін. Постійний перегляд обмежень для малого бізнесу, змін правил перебування на спрощеній системі оподаткування сприяв важкості у сприйнятті, і як наслідок, потребував від підприємців більше часу для адміністрування. Підтримуємо думку голови податкового комітету Європейської бізнес-асоціації В. Котенко, що проблемою для бізнесу в податковій сфері є

незадовільна якість законодавства та його постійні зміни [8].

Проаналізувавши ставки єдиного податку за групами та проведене раніше дослідження щодо податкового навантаження платників єдиного податку, слід зазначити, що податкове навантаження й досі знаходиться на досить високому рівні і має тенденцію до збільшення. Адже до сплати єдиного податку суб'єкти господарювання додають суму сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЄСВ), а дана сума займає значну питому вагу у структурі податкових платежів [9]. Повернення до старої схеми сплати ЄСВ, коли виплати до Пенсійного фонду були включені у склад єдиного податку не можливо, враховуючи проблеми дефіциту бюджету Пенсійного фонду, а також визначення законодавством [10] мінімального страхового платежу з метою зарахування страхового стажу підприємця. Проте така ставка як 34,7 % для платників єдиного податку є, на наш погляд високою, і потребує перегляду у сторону зменшення.

Надмірне оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні є однією з перешкод на шляху його розвитку, оскільки має фактично лише фіскальну мету. Адже платники єдиного податку повинні обов'язково сплачувати додаткові податки. Такі, як: плата за користування надрами; збір за спеціальне використання води, збір за спеціальне використання лісових ресурсів (раніше було передбачено звільнення від цих податків). Це потребує від платників єдиного податку додаткових фінансових витрат, витрат часу на організацію обліку та адміністрування податків.

Значна частина суб'єктів підприємницької діяльності, які застосовують спрощену систему оподаткування, займаються мінімізацією оподаткування власного доходу, або є учасниками схем ухилення від сплати податків [11]. Така ситуація негативно впливає на економічне зростання у країні у цілому. Сподіваємося, що останні зміни у спрощеній системі будуть сприяти детінізації малого бізнесу, зокрема, та економіки у цілому.

Висновки. Таким чином, спрощена система оподаткування в Україні, безсумнівно має значні позитивні сторони. Проте виявлені проблеми застосування спрощеної системи оподаткування вимагають подальшого удосконалення, адже саме така система оподаткування сприяє подальшому розвитку малого бізнесу, зокрема, та соціально-економічного розвитку країни, у цілому.

Література

1. Про розвиток та державну підтримку малого

і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>. 2. **Податковий кодекс України** від 02.12.2010 № 2755-VI, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>. 3. **Господарський кодекс України** від 16.01.2003 № 436-IV, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>. 4. **Матеріали офіційного сайту Європейської бізнес-асоціації** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://indices.eba.com.ua/ua/ti/>. 5. **Матеріали офіційного сайту** Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sts.gov.ua>. 6. **Матеріали офіційного сайту** Державної податкової служби у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sts.gov.ua>. <http://kh.sts.gov.ua/>. 7. **Бюджетний моніторинг**: аналіз виконання бюджету / Матеріали офіційного сайту Інституту бюджету на соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/>. 8. **Матеріали офіційного сайту** газети „Дзеркало тижня. Україна” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dt.ua/ECONOMICS>. 9. **Колупасєва І.** Аналіз податкового навантаження платників єдиного податку / І. Колупасєва // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 2 (31). – С. 130 – 135. 10. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI, зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 11. **Молдован О.** Щодо реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності / О. Молдован [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентіві України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.

Колупасєва І. В. , Шелест О. Л. Спрощена система оподаткування: сучасний стан та вплив

на стимулювання підприємницької діяльності в Україні

У статті детально розглянуто чинне законодавство щодо спрощеної системи оподаткування. Проаналізовано особливості перебування на спрощеній системі оподаткування суб’єктів підприємництва. Розкрито вплив спрощеної системи оподаткування на стимулювання підприємницької діяльності.

Ключові слова: єдиний податок, ставка єдиного податку, спрощена система оподаткування, суб’єкти малого підприємництва, Податковий кодекс.

Колупасєва І. В., Шелест А. Л. Упрощенная система налогообложения: современное состояние и влияние на стимулирование предпринимательской деятельности в Украине

В статье рассмотрено действующее законодательство по упрощенной системе налогообложения. Проанализированы особенности пребывания на упрощенной системе налогообложения субъектов предпринимательства. Рассмотрено влияние упрощенной системы налогообложения на стимулирование предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: единый налог, ставка единого налога, упрощенная система налогообложения, субъекты малого предпринимательства, Налоговый кодекс.

Kolupayeva I. V., Shelest O. L. The Simplified Tax System: Current Situation and Impact on Business Activity Stimulation in Ukraine

In the article a current legislation that determines small business taxation is considered. Special conditions of small business taxation using are analyzed. The impact of small business taxation on entrepreneurial activity stimulation is analyzed.

Key words: united tax, rate of united tax, simplified tax system, small business activities, the Tax Code.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2012

Прийнято до друку 20.02.2013